Verslag koersdag in De Kastanje (02-06-2023)

Inleiding

Op vrijdag 2 juni 2023 heeft de gemeente Deurne een koersdag georganiseerd in De Kastanje in Liessel. Hiervoor waren raadsleden, collegeleden en het managementteam uitgenodigd. De belangrijkste inzet van de koersdag was het actueel en levendig houden van de ambities en urgenties uit het raadsprogramma 2022-2026. Door deze ambities en urgenties in het licht van huidige ontwikkelingen te evalueren moest worden bepaald of de gemeente Deurne op koers ligt met de uitvoering van het raadsprogramma. Tegelijkertijd bood deze dag de ruimte om inspiratie op te halen voor de begroting van 2024.

In het ochtendprogramma is de raad door de ambtelijke organisatie meegenomen in de voortgang van de uitvoering van het raadsprogramma en de samenhang/raakvlakken met overige kernopgaven ('vitaal Deurne', 'vitaal buitengebied', 'gezonder Deurne' en 'duurzamer Deurne'). Het ochtendprogramma is afgesloten met een plenaire sparringsessie: welke belangrijke keuzes moeten er nu worden gemaakt? In het middagprogramma is het bestuurlijke *hoe* – het samenspel tussen de raad en het college – geëvalueerd in een werksessie met Jasper Loots.

1. Het ochtendprogramma

Hiervoor wordt verwezen naar de bijlage die bestaat uit de presentaties en de opmerkingen (post-its)

2. Afsluiting ochtendprogramma

Vincent Henskens nam namens de ambtelijke organisatie plenair het woord en probeerde de raad te prikkelen door zijn leden bewust te maken van het feit dat er, gegeven een schaarste in middelen en met het oog op de kernopgaven, belangrijke keuzes gemaakt moeten gaan worden. Deze keuzes zullen schuren en daarmee onvermijdelijk ook frictie veroorzaken tussen de verschillende ambities. Dit kwam bijvoorbeeld tot uitdrukking in de volgende afweging: kan de ambitie om meer woningen te gaan bouwen enerzijds worden verzoend met de sterke wens om het dorpse karakter van Deurne te behouden anderzijds?

Hoe kijkt de raad tegen dergelijke schuringen aan? Wat betekenen zij voor de kernambities? Moeten deze worden bijgesteld? De raad kwam met een aantal voorstellen. Genoemd werden onder andere: meer 'gebiedsgericht besturen', meer 'integraal besturen' (*Rad voor de Leefomgeving* en *Barcode van Utrecht*) en 'de noodzaak van een overkoepelende visie'. De raad heeft uitgesproken dat hij behoefte heeft aan een beter inzicht in de gevolgen van de verschillende keuzes die gemaakt moeten gaan worden. Geconcludeerd wordt dat een combinatie van het *Rad van de Leefomgeving* en de *Barcode van Utrecht* de raad beter in staat stelt om vanuit scenario's inzicht te krijgen in de samenhang. Het college had begrip voor deze wens van de raad, maar benadrukte tegelijkertijd ook dat

besturen geen exacte wetenschap is: niet alles kan worden doorgerekend en van te voren worden overzien. Of te wel: bestuurlijke keuzes maken vereist ook lef, juíst als het moeilijk is. Dit is iets waar Jasper Loots in het middagprogramma mee verder aan de slag ging.

Middagprogramma

Jasper Loots – organisatiedeskundige – verzorgde het middaggedeelte. Zijn programma was met name gericht op het samenspel tussen de raad en het college. Hij begon met een compliment: de gemeenteraad van Deurne toont een enorme betrokkenheid met betrekking tot de complexe uitdagingen. De zoektocht naar constructieve oplossingen kan de raad echter in de weg gaan zitten op het moment dat zijn leden blijven hangen in het ophalen van informatie. ‘Wanneer gaan jullie nu die belangrijke keuzes maken?’, vroeg Jasper Loots op een prikkelende toon. Natuurlijk moet je als raad goed geïnformeerd zijn, maar dat is nooit het eindpunt.

Jasper probeerde deze neiging van de raad tastbaar te maken aan de hand van een ‘groepsfoto’. Aan de raadsleden werd gevraagd om een keuze te maken tussen zes *soorten* raadsleden die in eerste instantie alleen werden beschreven aan de hand van een aantal typeringen (zie bijlage, slide-6). Vervolgens werden deze typeringen gekoppeld aan een bepaald soort raadslid (de ‘partijpoliticus’; de ‘populist’; de ‘ombudsman’; de ‘belangenbehartiger’; de ‘ambtenaar’; de ‘bestuurder’). Inzet was een groepsoverzicht te krijgen: ‘Is dit een ideale mix? Wat leert deze groepsfoto ons?’. De gemeenteraad van Deurne lijkt een oververtegenwoordiging te hebben van raadsleden die willen meedenken, meebewegen en vragen stellen: het type ‘ambtenaar’ en type ‘bestuurder’ (zie bijlage, slide-7).

Dat is op zichzelf erg waardevol. Echter, zo luidde de algemene conclusie, deze raad lijkt ook een sterke behoefte te hebben aan raadsleden die meer uitdrukkelijk stelling nemen aan de hand van een sterke visie. Wat betekent dat meer concreet? De raad kan volgens Jasper Loots worden begrepen als een ‘instituut voor restverwerking’. Daarmee bedoelt hij dat juíst de gemeenteraad – als democratisch gelegitimeerd orgaan – in de positie verkeert om een aantal belangrijke keuzes te maken die nooit door anderen (de inwoners, maatschappelijke organisaties, ambtenaren, technocraten, etc.) gemaakt kunnen worden.

Na het ‘maken’ van de ‘groepsfoto’ zijn een aantal stellingen de revue gepasseerd (deze stellingen + stellingname van raad en college zijn gepresenteerd in de bijlage, slide-10 t/m slide-15). De dag werd afgesloten met het onderdeel ‘in de etalage kijken’ – een inspiratiesessie waarin *good practices* van samenspel zijn besproken: o.a. proceskaders en BOB-trap – en het onderdeel ‘vooruitkijken’ waarbij aan groepjes werd gevraagd een aantal ambities en voornemens op papier te zetten. Deze ambities/voornemens zijn hieronder samengevat als ‘het dictum van de Kastanje’.

‘Het dictum van de Kastanje’[1]

Het gemeentebestuur van Deurne op 2 juni 2023 bijeen,
Voornemens het best denkbare bestuur te zijn, roept op tot…

[Samenspel met het college]

- Het bevorderen van de interactie (het samenspel) tussen de raad en het college
- Het beter afstemmen van de rolverwachtingen en deze vervolgens ook respecteren

[Vergaderen]

- Een evaluatie van het vergaderschema
- Het voeren van een scherper debat: inhoudelijke verschillen moeten beter naar voren worden gebracht
- Een goed onderscheid te maken tussen politieke en technische vragen. Deze laatste kunnen vooraf worden gesteld, wat vergaderen efficiënter maakt.
- Eventueel met spreektijd te zullen gaan werken
- Indien nodig elkaar aan te spreken op omgangsvormen
- Nooit op de persoon politiek te bedrijven
- Te gaan werken volgens een zuivere BOB-structuur: van informeren tot besluiten nemen

[Positionering raad]

- Het pakken van de regie op hoofdzaken: keuzes te zullen gaan maken met betrekking tot de kernopgaven
- Het blijven organiseren van werksessies
- Het beter in positie brengen van de griffie
- Het beter organiseren van inwonerparticipatie
- Een betere inzet van de instrumentenkoffer van de raad

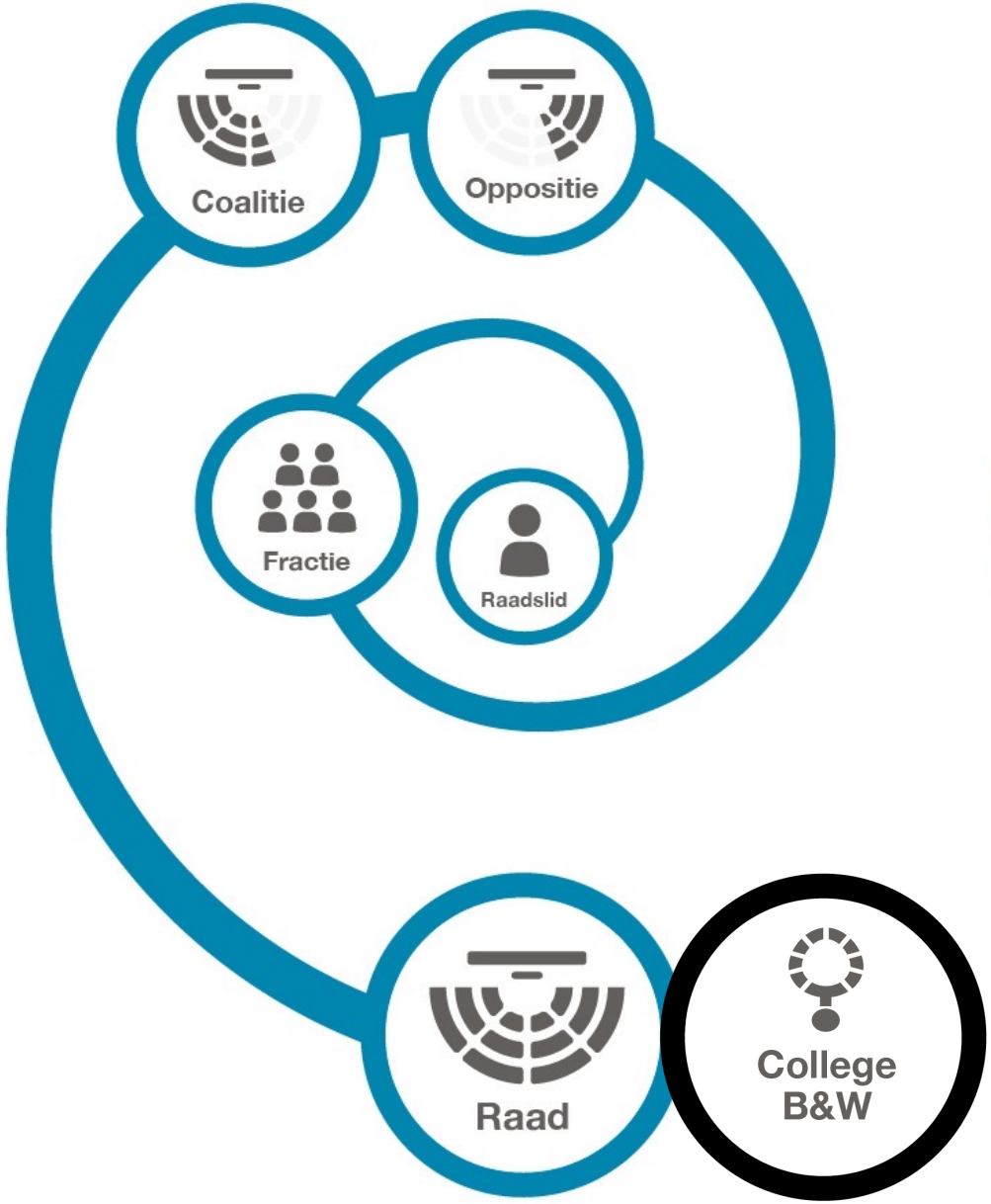
[1] Onderstaande is een selectie / samenvatting van de meest genoemde punten

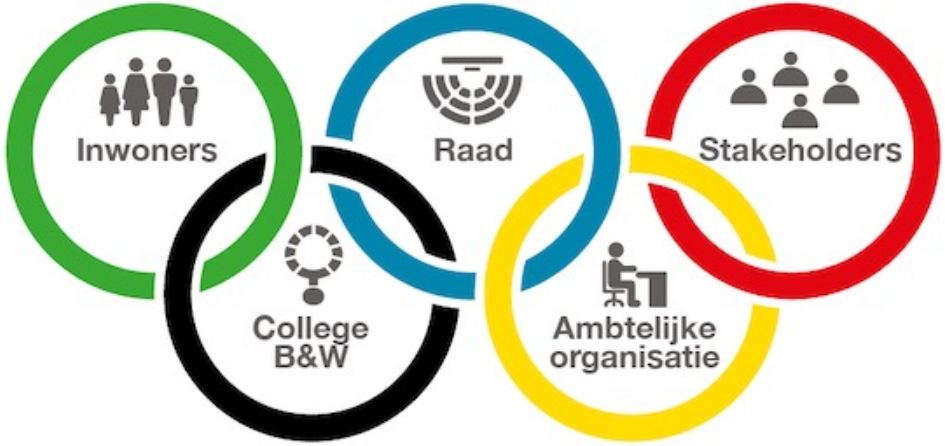
Gemeente Deurne

De Kastanje

2 juni 2023

Samenspel

Coalitie
Oppositie
Fractie
Raadslid
Raad
College B&W

Inwoners
Raad
Stakeholders
College B&W
Ambtelijke organisatie

‘Op de juiste stoel’

Raad

DOEN

LATEN

College B&W

DOEN

LATEN

Ambtelijke organisatie

DOEN

LATEN

Raad ...

- "Instituut voor restverwerking"
- Geloofwaardig oneens zijn
- Keuzes maken - knopen doorhakken
- Gezaghebbend 'nee' zeggen (tegen inwoners) - uitleggen/verantwoorden

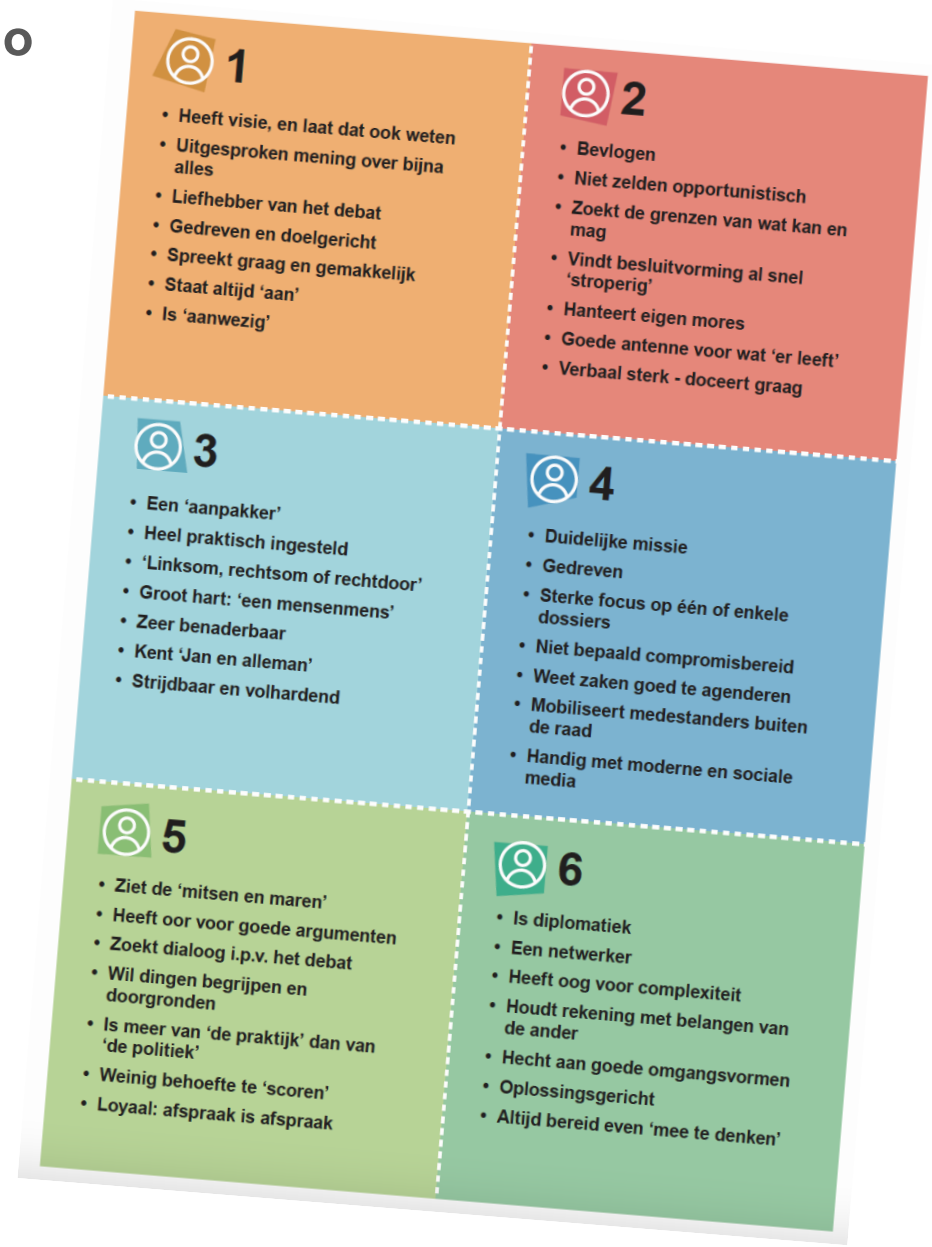
Groepsfoto

Groeps(röntgen)foto

Stel controlevraag aan buurman/-vrouw: "Vind jij mij ook een nummer 5?"

Ik pas vooral in vakje 2, maar ook wel in hokje 4.

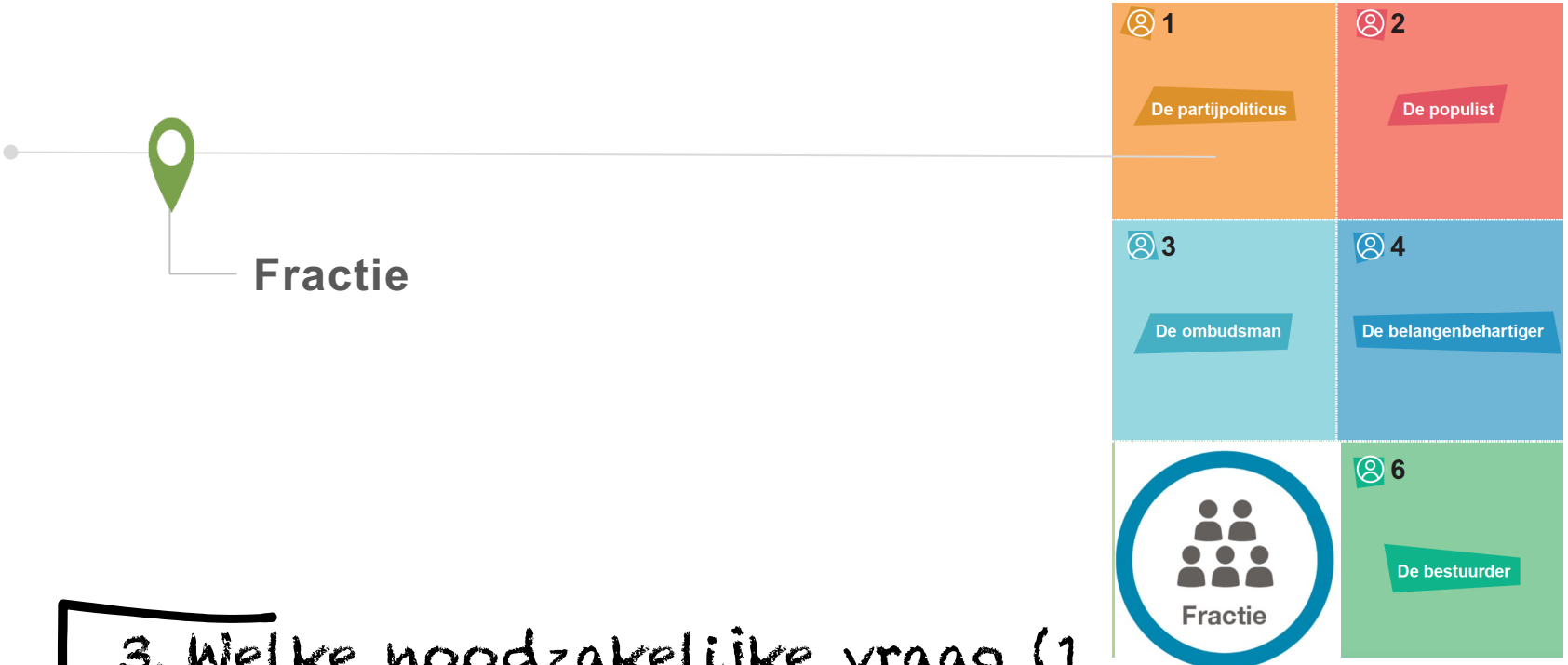
7

visie
verschillen

'burger'
buiten naar
binnen halen

management
meedenken en
meebewegen

3. Welke noodzakelijke vraag (1 of 2) moeten we nog stellen aan het college? VIND VOORAL IETS.

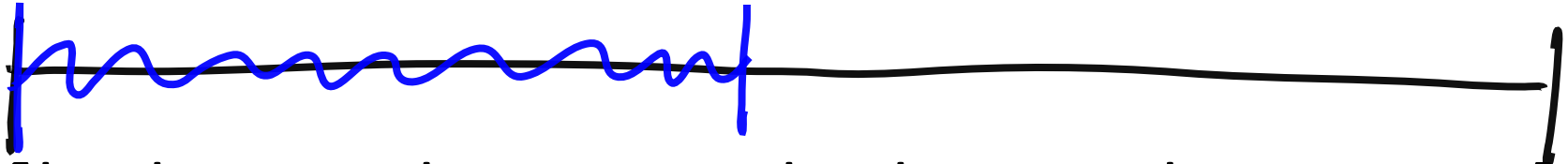
2. Nog niet alles duidelijk? Afspraak maken/schriftelijke vragen stellen aan ambtenaren, of navraag vooraf bij college, bij deskundigen, etc.

1. Niet meteen alles gaan lezen. Eerst in de fractie deze vragen stellen:
- wat is ons standpunt? WAT VINDEN WIJ!
- belangrijk dossier voor ons?

Stelling 1

Onze raad moet meer vinden en keuzes maken (niet blijven ‘hangen’ in vragen stellen, stipjes plaatsen, input geven, ‘meedenken’)

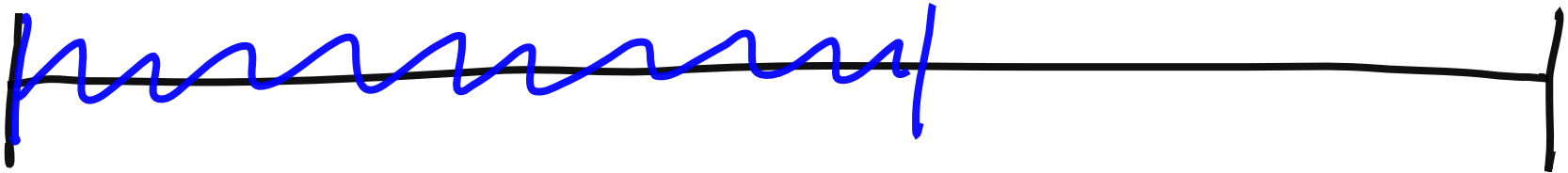
[helemaal eens – helemaal oneens]

Stelling 2

Te vaak komt onze raad tijdens de vergaderingen met ‘klein bier’: met een voorbeeld (‘mijn buurman heeft ...’), met een (uitvoerings)detail, met een leuk-om-te-weten-vraag, etc.

[helemaal eens – helemaal oneens]

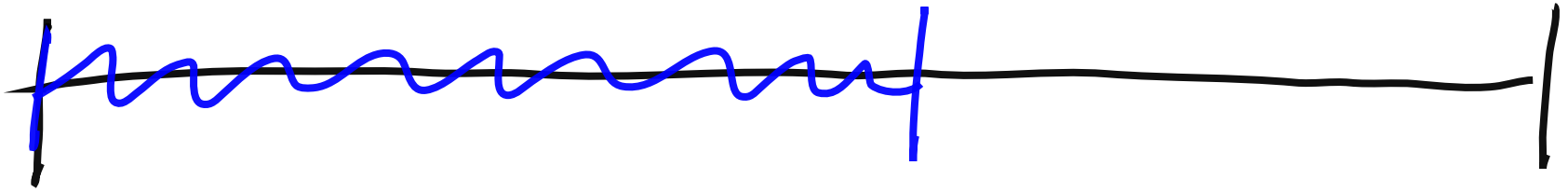

Stelling 3

Onze raad is (over het algemeen) te volgzaam aan het college (aan de agenda van het college, aan de informatie vanuit het college, etc.)

[helemaal eens – helemaal oneens]

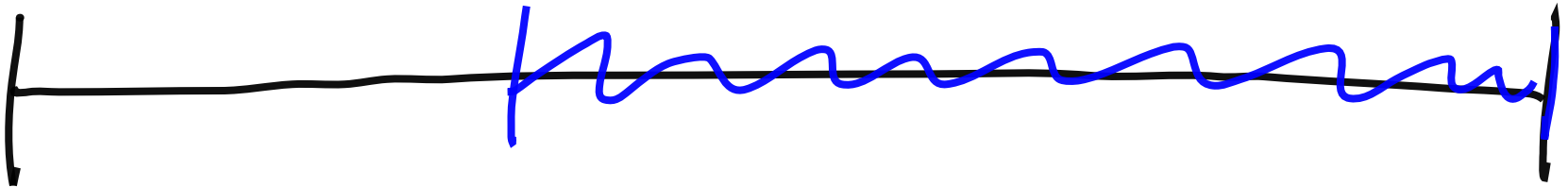

Stelling 4

Onze raad functioneert goed als tegenmacht van het college (coöperatief waar mogelijk en kritisch waar nodig)

[helemaal eens – helemaal oneens]

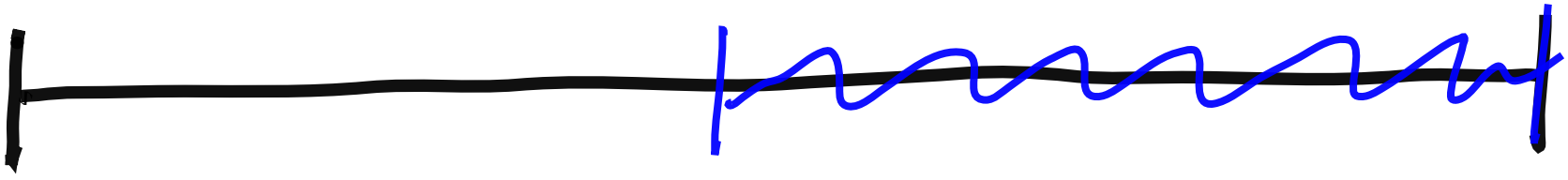

Stelling 5

Het samenspel raad – college vind ik (op dit moment) goed tot zeer goed

[helemaal eens – helemaal oneens]

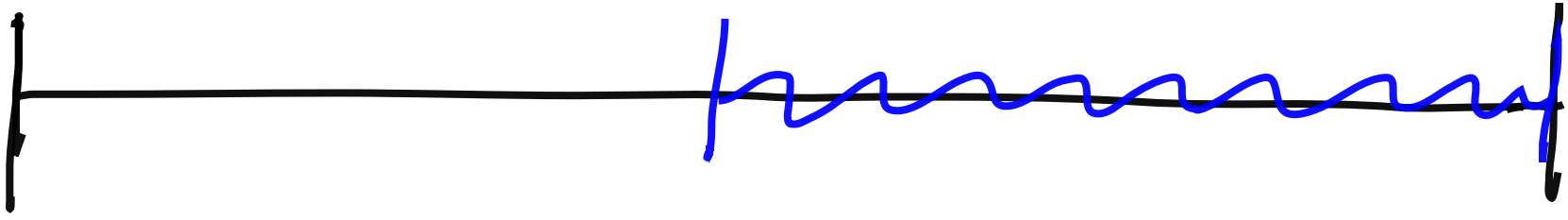

Stelling 6

Onze vergaderwijze & onze wijze van besluitvorming draagt bij aan een gezonde, evenwichtige verhouding raad - college

[helemaal eens – helemaal oneens]

Stelling 7

Alles in regels en procedures (willen) vastleggen is een onwenselijke ontwikkeling

[helemaal eens – helemaal oneens]

De ‘(bestuurs)cultuur’

1

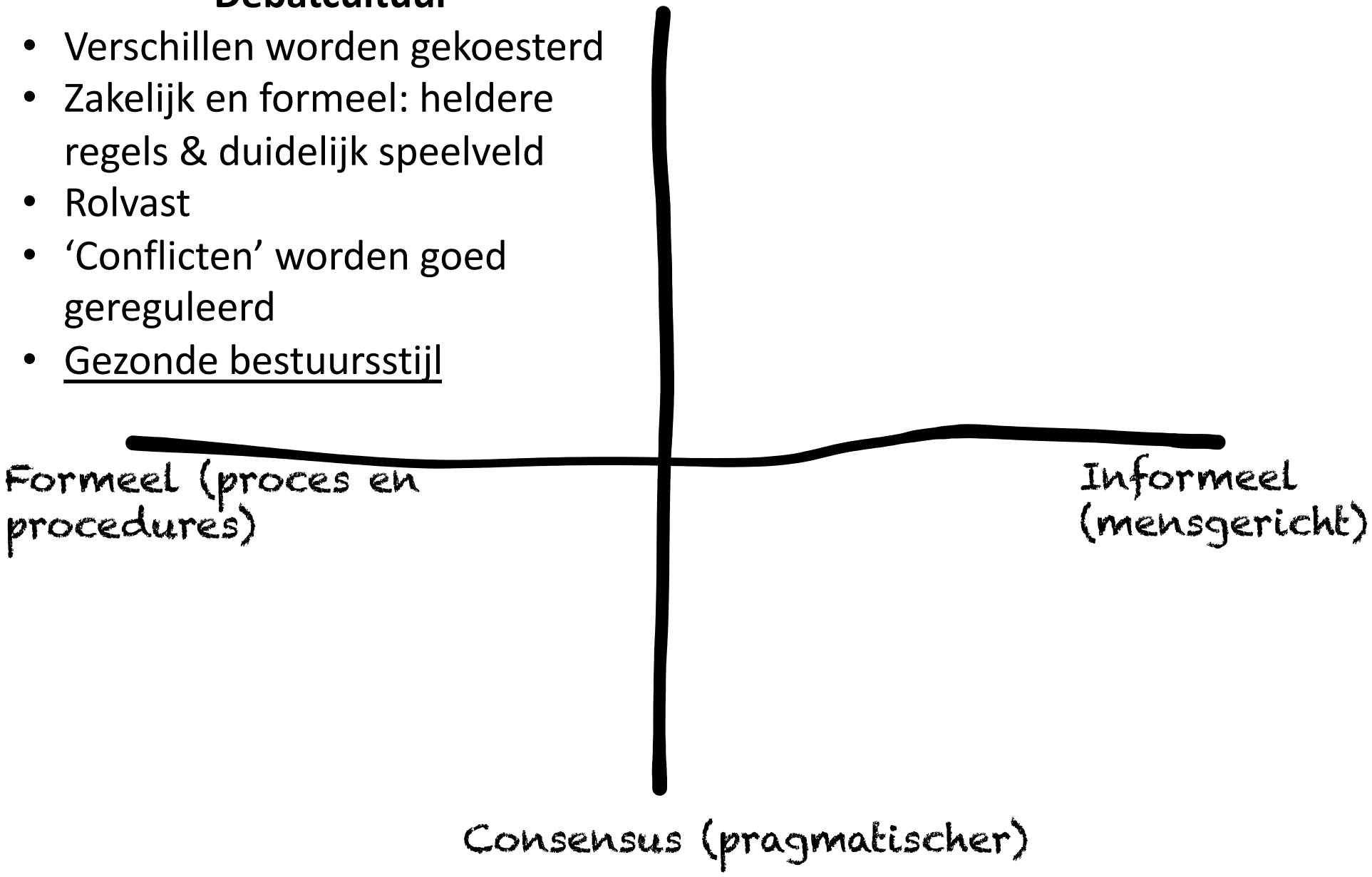
- Heeft visie, en laat dat ook weten
- Uitgesproken mening over bijna alles
- Liefhebber van het debat
- Gedreven en doelgericht
- Spreekt graag en gemakkelijk
- Staat altijd ‘aan’
- Is ‘aanwezig’

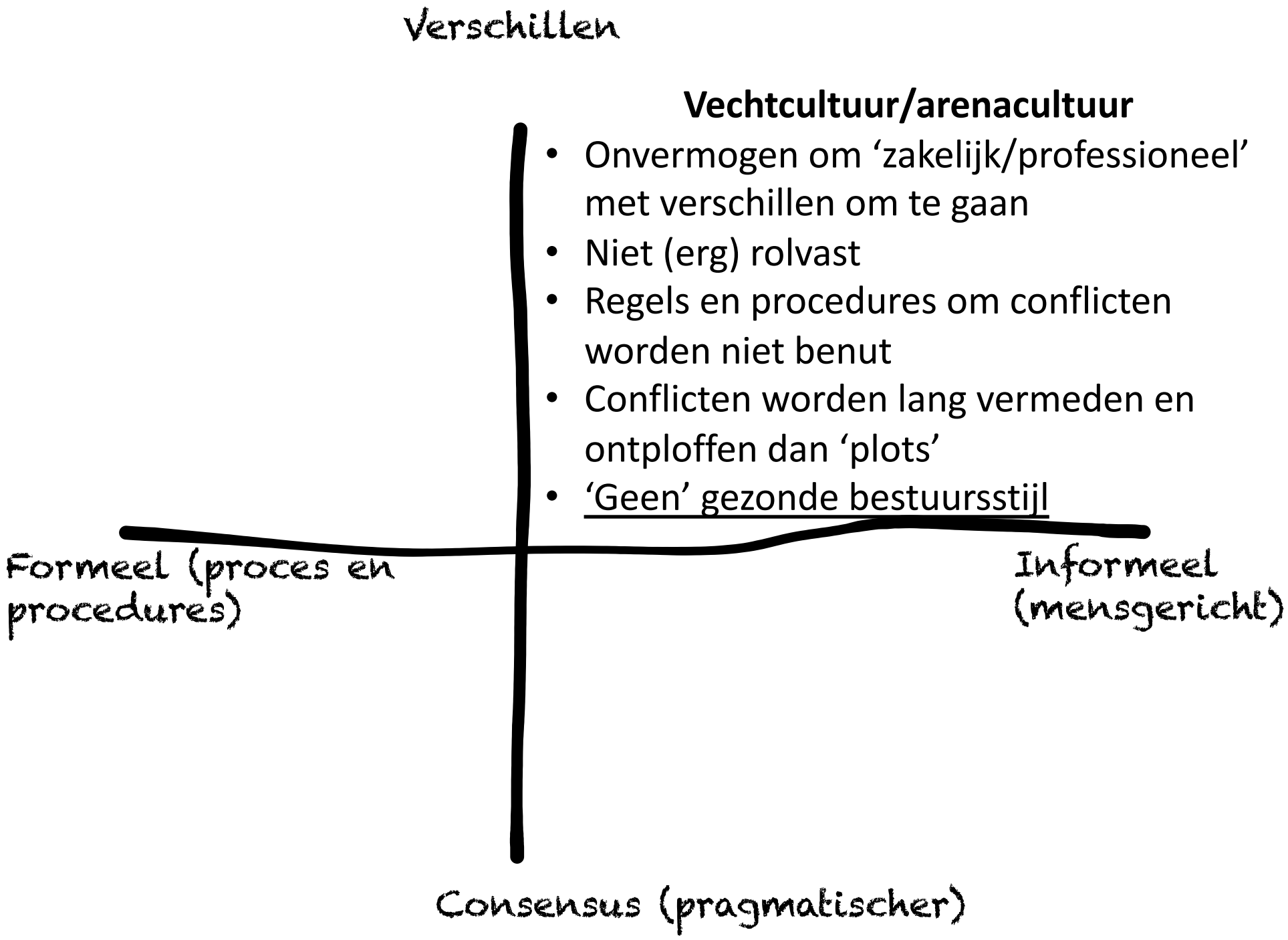
2

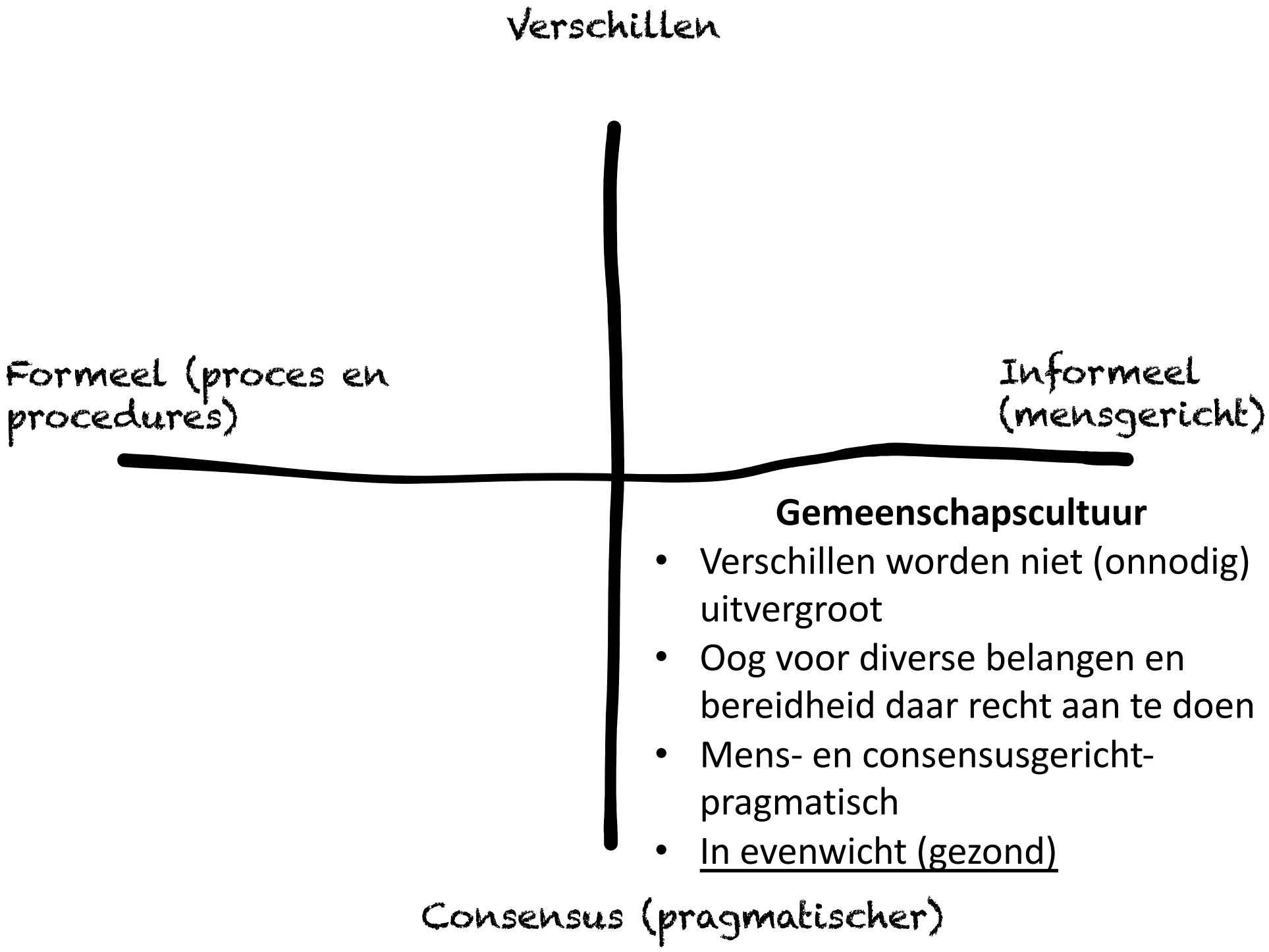
- Bevlogen
- Niet zelden opportunistisch
- Zoekt de grenzen van wat kan en mag
- Vindt besluitvorming al snel ‘stroperig’
- Hanteert eigen mores
- Goede antenne voor wat ‘er leeft’
- Verbaal sterk - doceert graag

Debatcultuur

- Verschillen worden gekoesterd
- Zakelijk en formeel: heldere regels & duidelijk speelveld
- Rolvast
- ‘Conflicten’ worden goed gereguleerd
- Gezonde bestuursstijl

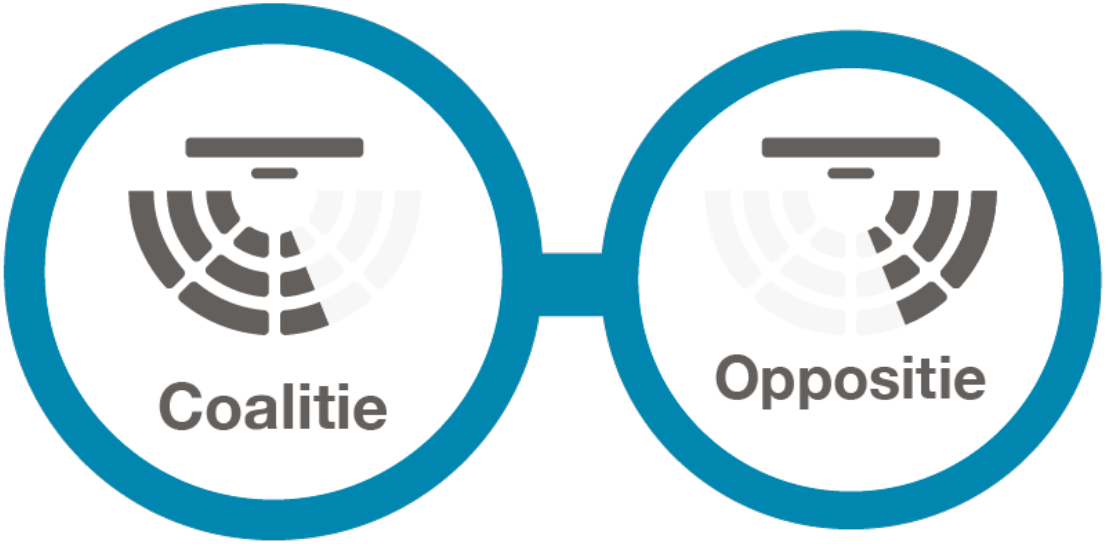

Verschillen
Vechtcultuur/arenacultuur
• Onvermogen om 'zakelijk/professioneel' met verschillen om te gaan
• Niet (erg) rolvast
• Regels en procedures om conflicten worden niet benut
• Conflicten worden lang vermeden en ontploffen dan 'plots'
• 'Geen' gezonde bestuursstijl
Formeel (proces en procedures)
Informeel (mensgericht)
Consensus (pragmatischer)

Gemeenschapscultuur

- Verschillen worden niet (onnodig) uitvergroot
- Oog voor diverse belangen en bereidheid daar recht aan te doen
- Mens- en consensusgericht-pragmatisch
- In evenwicht (gezond)

Gunnen en geven

Verschillen

Debatcultuur

- Verschillen worden gekoesterd
- Zakelijk en formeel: heldere regels & duidelijk speelveld
- Rolvast
- ‘Conflicten’ worden goed gereguleerd
- Gezonde bestuursstijl

Vechtcultuur/arenacultuur

- Onvermogen om ‘zakelijk/professioneel’ met verschillen om te gaan
- Niet (erg) rolvast
- Regels en procedures om conflicten op te lossen worden niet benut
- Conflicten worden lang vermeden en ontploffen dan ‘plots’
- ‘Geen’ gezonde bestuursstijl

Formeel (proces en procedures)

Informeel (mensgericht)

Regentencultuur

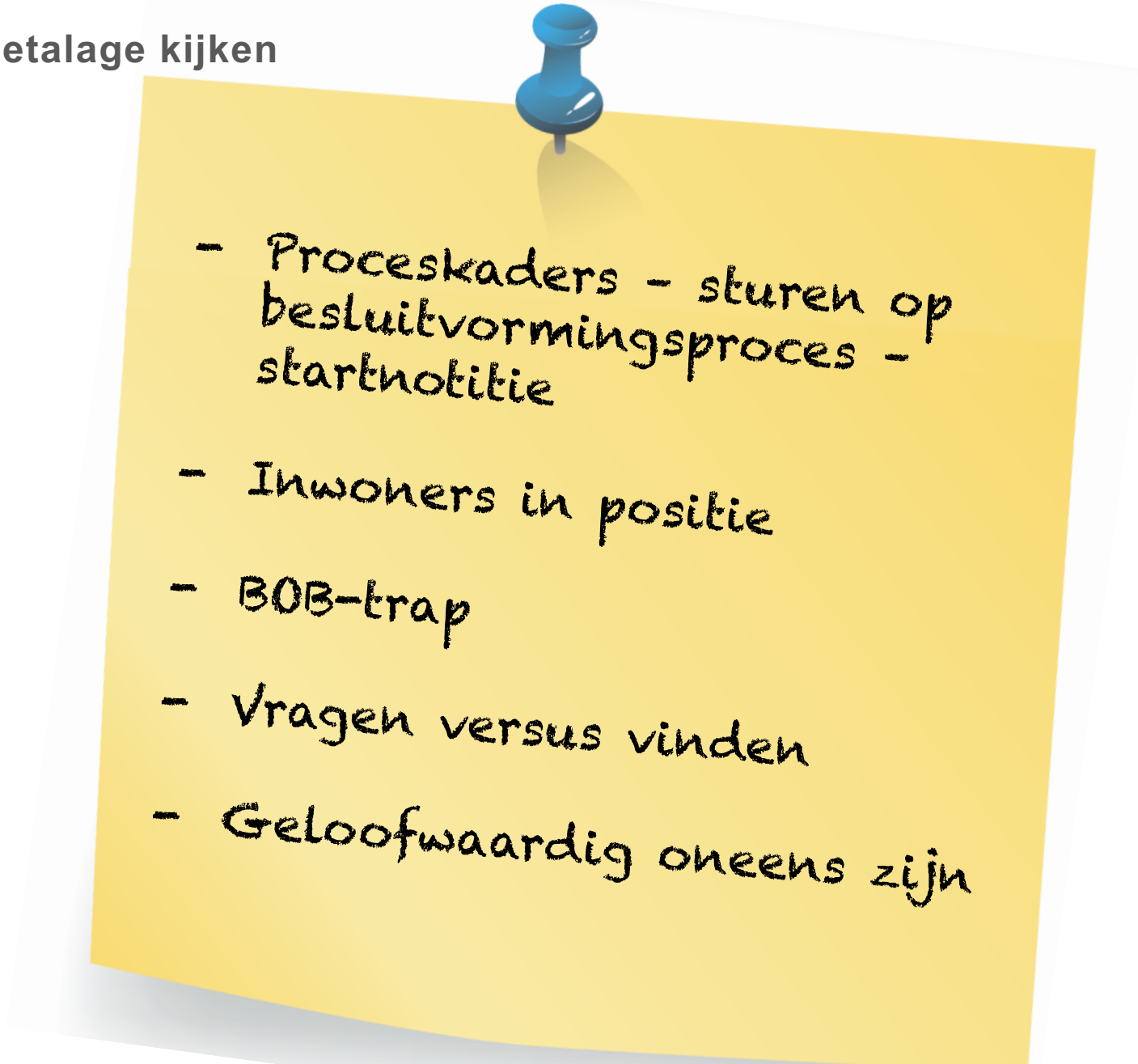
- Weinig politieke tegenstellingen
- Conflict-mijdend
- Formele verhoudingen
- Kleine elite bepaalt
- ‘Niet’ in evenwicht

Gemeenschapscultuur

- Verschillen worden niet (onnodig) uitvergroot
- Oog voor diverse belangen en bereidheid daar recht aan te doen
- Mens- en consensusgericht – pragmatisch
- In evenwicht (gezond)

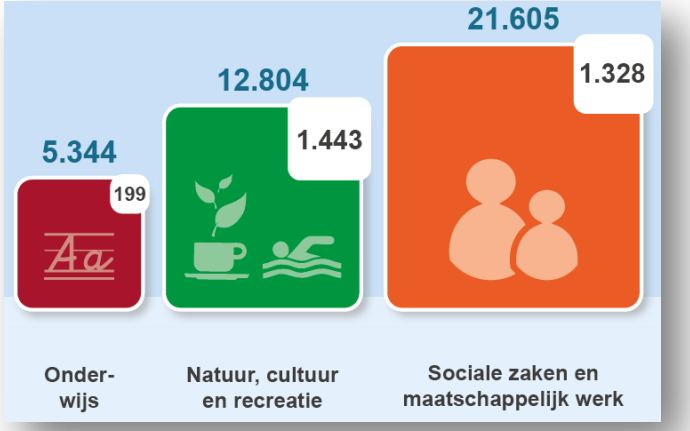
Consensus (pragmatischer)

In de etalage kijken

In positie: agenda – focus – keuzes

Proceskaders - bijvoorbeeld

Inrichting besluitvorming armoede en schuldhulpverlening

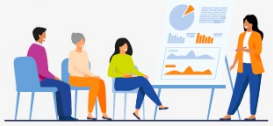

Informeren

Een presentatie (ambtelijk) die antwoord geeft op de vragen 'wat doen we op dit moment (wat is de scope, wat valt er wel en niet onder), hoe doen we dat (hoe geven we uitvoering aan ons beleid) en hoeveel geven we daaraan uit?' Met gelegenheid tot het stellen van informatieve (nog geen politieke) vragen.

Een of meerdere bijeenkomsten met bijdragen van deskundigen van binnen en buiten het stadhuis die inzicht kunnen geven in relevante cijfers en trends (CBS, Nibud, gemeentelijke afdeling onderzoek en statistiek). In een vorm die het beste past/meest efficiënt is. Kunnen ronde-tafels zijn, expertmeetings, werkbezoeken, enzovoort. Kan op dezelfde dag, kan in een aantal opeenvolgende weken. Antwoorden op onder meer de vragen 'wat zouden we kunnen doen, wat is beïnvloedbaar en wat wordt elders succesvol gedaan?'

Het terugkijken en evalueren ('wat zijn de ervaringen') gebeurt met de (waarden)partners, met relevante partijen uit 'het veld' en met inwoners. Daar horen passende overlegvormen bij, die bijvoorbeeld juist niet in het openbaar en niet op het stadhuis plaatsvinden.

Wikken en wegen

De discussienotitie wordt als een tweetrapsraket geagendeerd. Hoe kijkt het 'veld' aan tegen de voorliggende keuzes? Missen zij keuzes? Zien zij mogelijk onvoorziene gevolgen (een 'waterbedeffect') als gekozen wordt voor A of B? Stap 2 is een kritische dialoog binnen de raad om te komen tot richtinggevende uitspraken. Die input is nodig voor stap V.

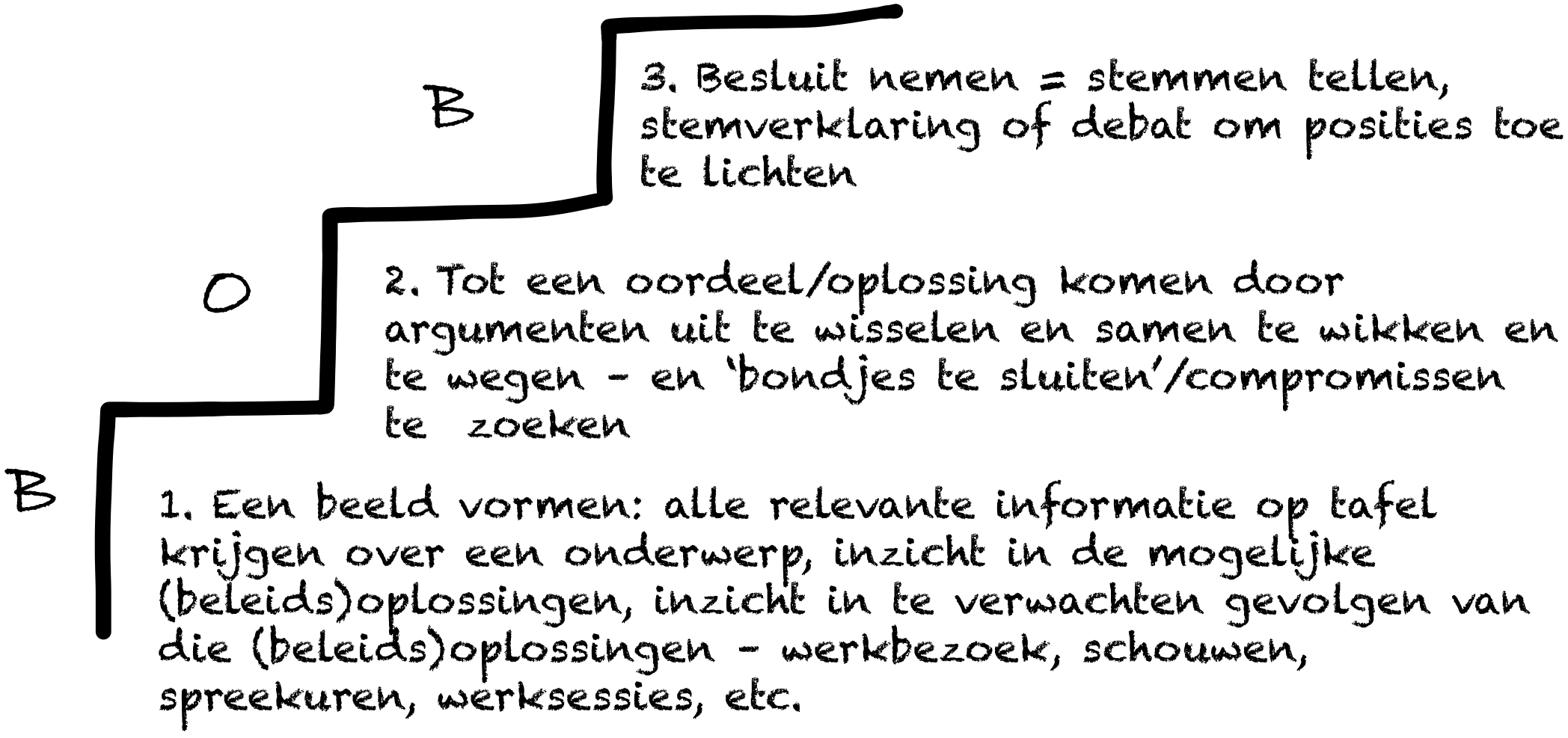
Besluit nemen

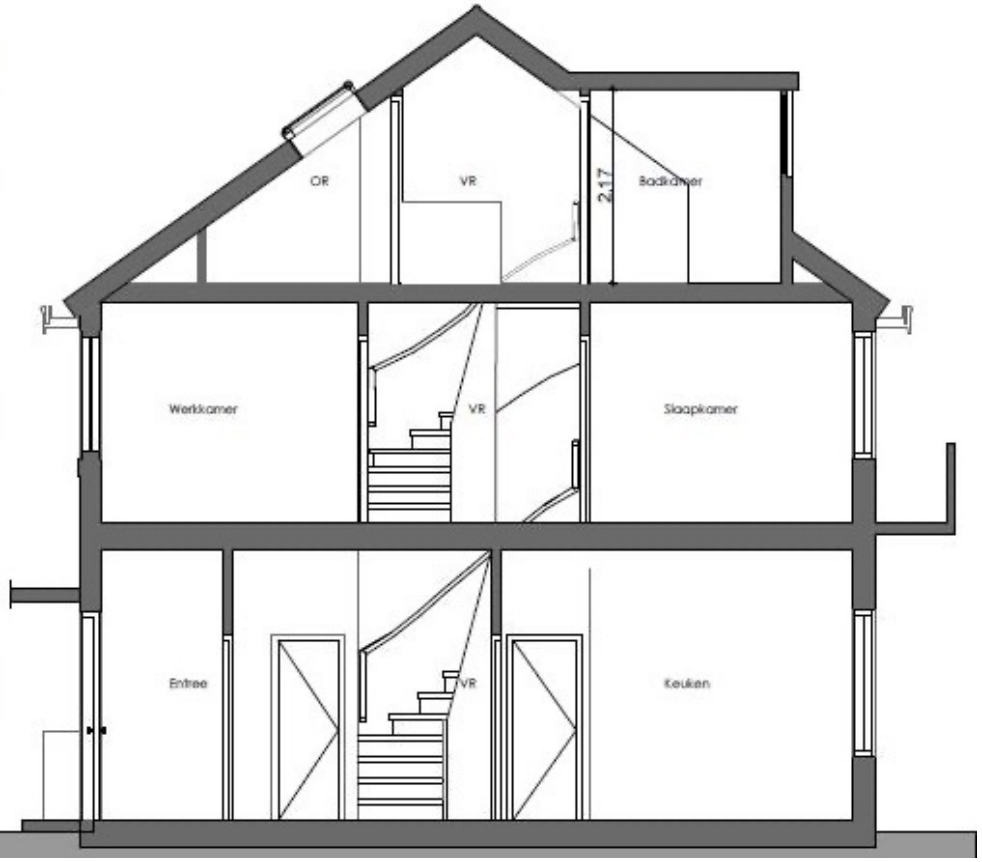

Met die richtinggevende uitspraken van de raad wordt een raadsvoorstel armoede en schuldhulpverlening opgesteld. Dat gaat de 'reguliere besluitvorming in', eindigend met de besluitvorming in de raadsvergadering.

In positie: zorgvuldig doorlopen fases besluitvorming & goede discussie onderling

Allemaal op dezelfde verdieping!?

3. Derde zegt: 'we stoppen met huishoudelijke hulp, dat is geen overheidstaak'

2. De ander zegt: 'zijn er meer fracties die vinden dat rijke hulpbehoevenden het uit eigen zak moeten betalen'

1. De een vraagt 'hoeveel mensen maken er eigenlijk gebruik van huishoudelijke hulp'

Tot slot

- Ambities
- Goede voornemens - concrete acties

